

fašizma za uklanjanje stare vladajuće klase i potencijalnih protivnika novog režima. Sa oslobađanjem teritorija nova vlast je, u ime borbe protiv fašizma, dovodila svoje ljudе na ključna mesta državne uprave. Oduzimanje svojine zbog saradnje sa neprijateljem ozakonjeno je već novembra 1944. godine. Na isti način je obrazlagana zaplena imovine iseljenih folksdojčera i njeno dodeljivanje kolonistima. Vojni i drugi sudovi su tokom 1945. često radili po načelu retorzije (milo za drago), sveteći se za nemačke okupacijske mere iste vrste. Opštevropsko antifašističko raspoloženje pružalo je povoljnu klimu za izgon folksdojčera, od kojih se samo deo samoinicijativno povukao sa Vermahtom, a najveći deo nije stigao da to učini zbog neusklađenih direktiva u nacističkoj komandi za Jugoistok. Banatske Švabe najpre su logorisane (gde ih je dosta pomrlo), deo je slat na rad u SSSR, a deo je u toku 1950-ih iseljen. Komunistički režim je javna suđenja saradnicima okupatora, nešto kasnije, počeo da koristi za potiskivanje još uvek prisutne opozicije. Optužba za "izdaju" i "kolaboraciju" bila je prilično široka kvalifikacija, pa se mogla primeniti na široki krug aktivnosti "neopredeljenih" pojedinaca i grupa. Bilo je slučajeva da su pojedinci, terećeni za različite zločine, u grupnim procesima zajednički suđeni, da bi se osudile šire društvene grupe. Pored dokazanih zločina, katkad je suđeno i potencijalnim političkim protivnicima, pa je pobednička pravda služila učvršćenju vlasti. U sklopu ovih mera, odnos prema pripadnicima domaćih fašističkih pokreta ipak je bio strožiji. Kada je avgusta 1945. donet "Ukaz o opštoj amnestiji i pomilovanju", iz njega su bile izuzete, pored osvedočenih zločinaca i kvislinga, i sledeće grupe: ustaše, ljetićeveci i ruski dobrovoljački korpus.

Dugo nakon ovih mera u poratnoj integraciji socijalistički režimi služili su se fašizmom kao širokom i rastegljivom oznakom za klasnog neprijatelja. Fašizam je u atmosferi širokog evropskog antifašističkog raspoloženja često korišćen kao vrlo uopštena oznaka za šarolike neprijatelje režima, a borba protiv fašizma bila je okosnica legitimnosti novog poretk. Ipak u ideologiji KPJ (za razliku od ostalih evropskih KP) već krajem 1940-ih godina antifašizam prestaje da bude osnovno vezivno ideološko tkivo. Nakon sukoba sa SSSR-om 1948. antibirokratizam, kao gipka službena oznaka novog javnog neprijatelja, potiskuje antifašizam, koji, međutim, i dalje ostaje važno sredstvo pravdanja povlašćenog položaja različitih pratećih političkih udruženja (sindikalnih, boračkih, omladinskih i sl.) i mobilizacije njihovog članstva.

Politika nacionalne ravnopravnosti u federaciji bez vodećeg naroda (bratstvo i jedinstvo) dugo je isticana kao antiteza minulom fašističkom "bratoubilačkom ratu". Važan segment ove politike bilo je tzv. balansiranje nacionalizama. U ideologiji SKJ dugo je opstajalo načelo da su svi nacionalizmi podjednako opasni, što je u direktivnom obliku neosporno jačalo integraciju savezne države, ali samo u periodu dok nije ozbiljno poljuljana vera u harizmatsku misiju partije i vođe. Sa iščezavanjem ove vere (nakon Titove smrti) slabila je direktiva SKJ da su svi nacionalizmi podjednako opasni. U ideologiji SKJ već početkom 1980-ih mogla se uočiti nekonzistentnost u prepoznavanju glavnog javnog neprijatelja između političara istočnog i zapadnog dela zemlje. Prvi su u skali neprijatelja isticali birokratski separatizam, nacionalizam i iridentizam, dok su se drugi obarali na etatizam, centralistički hegemonizam, birokratsku unifikaciju i sl. U svim slučajevima radilo se o elastičnim odrednicama koje nikada do kraja nisu egzaktne i precizno definisane, jer je trebalo ostaviti mogućnost da se u različitim situacijama šarolike pojave mogu podvesti pod dežurne krvce. Doduše, u svakom političkom jeziku postoje slični rastegljivi okviri unutar kojih se mogu pomerati težišta i modifikovati stavovi, a da kontinuitet ideologije pri tome ne bude